

TÜRKİYE'DE YEREL GAZETECİLİK

Ceyda ILGAZ*

Local Journalism in Turkey

Local press has an important role in the social life. Local press contains topics about local environment. We have to resolve financial problems for the strong local press in Turkey. There has to be a cooperation between local press and national press.

Key Words: local journalism, local press.

.....

Haberleşme insanlık tarihinin ilk dönemlerinden beri geçerli olmuştur. Önceleri yaşamını sürdürebilmek için doğayla ve diğer insanlarla ilişki kuran insan toplumsal yaşam gelişip karmaşıklaştıkça başlangıçtakinden pek farklı olmayan nedenlerle ama artık karmaşık hale gelen haberleşmeyi kullanmaya devam etmiştir. Toplumun bireyi olan insanın yaşanan anda olup bitenleri öğrenmek isteği, haberleşme eylemini yaratmıştır. Haberleşme eylemi uygarlığın evrimine paralel bir gelişim göstererek teknik, ekonomik, sosyal, hukuki ve kültürel olanaklardan yararlanarak günümüzde çağdaş basını oluşturmuştur.

* Araş.Gör.Dr., İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü

Haberler artık yaşamımızın bir parçası haline dönüşmüştür. Kitle iletişim araçlarında teknolojik yönden görülen tüm gelişmelere rağmen insanlar için önemli olan haberin nasıl aktarıldığı değil, nasıl olduğudur. Gazeteci haberin kaynağına inmeli, haberi toplamalı; ancak haberi, o haberin sadece bir tarafından öğrenmemeli, birden çok taraftan öğrenmeli ve her birinin görüşlerini aldıktan sonra haberi yayınlamalıdır.

Gerek gelişmiş gerek gelişmekte olan ülkelerde yaşayanlar dünyada olup bitenleri büyük haber ajanslarının gözü ile izlemektedir. Gelişmekte olan ülkelerin sorunları gelişmiş ülke gazetecisinin gözü ile görülmekte ve ilgili ülkelerin insanları kendi sorunlarına yabancılaşmakta ve yabancı kültürlerin etkisi altında bırakılabilmektedir. İster yaygın ister yerel olsun gazeteciliğin birincil işlevi bilgilendirmektir. Yerel gazeteciliğin sorunu bilginin serbest dolaşımını sağlayabilmek ve bilgiye kolay ulaşabilmek sorunudur. Bu nedendir ki bilgiyi, yani haberi kamuya yansıtma görevini üstlenmiş gazeteler veya kitle iletişim araçları günümüz toplumları için önemli bir sorumluluk üstlenmiş durumdadır.

Basının gerek yaygın gerek yerel düzeyde değişmeyen özelliği sosyal bir iletişim kurumu olduğunu söyleyebiliriz. Basının en temel işlevi bireye içinde yaşadığı toplum ve ülke ile ilgili haberler vermek böylece de bireyin gelişen olaylarla ilgili olarak bilgi sahibi olmasını sağlamaktır. Kitle iletişimi insanların geleceğine tek başına etken değildir, ancak bölgesel, yerel ve uluslararası düzeyde sorunların çoğu zaman iletişimsizlikten doğabileceği bir gerçektir.

“Yerel basın; yurdun muhtelif yerlerinde, özellikle büyük kentler dışındaki yerleşim birimlerinde, il, ilçe ve beldelerde, günlük, haftalık ya da daha fazla aralıklarla yayınlanan, yayımlandıkları mahallin haber, havadis ve sorunlarını dile getiren, halkın isteklerini ilgililere aksettirmeyi hedefleyen yazılı basın organlarıdır.”(Ünal,1996:1068)

Yerel basının bir bakıma ülke basınına malzeme sağladığını ve basına yardımcı olduğunu söyleyebiliriz. Yerel gazetelerde genel olarak bölge haberleri, iş veya toplumsal yaşamını ilgilendiren konular, şehirde olan yenilikler ve değişiklikler veya ulaşımda geçici olarak yapılan değişiklikler işlenmektedir. Görüldüğü gibi yerel gazetelerin konuları çoğunlukla hitap ettikleri yerel çevre ile ilgilidir.

“Yerel basın, yayınladığı haberler, fotoğraflar, ele aldığı sorunlar, kentin ihtiyaçları, kentteki 24 saat kültürel ve sosyal etkinliklere ilişkin aktardığı bilgilerle, bireye ‘yaşanan yer’ duygusunu, yaşadığı yerin bir parçası olduğu düşüncesini kazandırmaktadır.” (Vural, 1996: 1063) Yerel basının bir ölçüde bireyin sosyal yaşamdaki başvuru kaynağı olduğunu söyleyebiliriz.

“Yerel basın, gerek kamuoyunda, gerek gazetecilik çevrelerinde ve gerekse siyasi ya da basına ilişkin bilimsel eğitim, öğretim ve araştırmaların yapıldığı çevrelerde ‘Anadolu Basını’ ya da ‘Taşra Basını’ olarak nitelendirilmektedir.” Yerel basın Anadolu’daki kent ve köylerde etkinlik gösteren ve sınırlı sayıda okuyucuya sahip olan basın kuruluşlarıdır. (Vural, 1996:1060)

Atilla Girgin, yerel sorunları objektif ve doğru bir biçimde dile getirerek sağlıklı bir kamuoyu oluşmasına katkıda bulunabilen, yörenin sesinin yansıtabilen, toplumsal, ekonomik ve siyasal gelişmeleri yöre halkına aktarabilen gazetelerin Anadolu Basını’nın

önemli bir bölümünü oluşturduğunu öne sürmektedir. (Girgin,2001:173)

Önceleri yerel nitelikte olan basın zamanla teknolojinin de gelişmesiyle birlikte ulusal ve uluslararası boyut kazandığını söyleyebiliriz. Yerel gazetelerin sosyal yaşamda önemli bir rolü vardır. Kimi zaman yerel halkın günlük yaşamını da yönlendiren bu gazeteler yayımlandıkları şehirlerin, ilçelerin bir parçasıdır.

“Genelde ulusal ya da uluslararası kitle iletişim araçları, bireylere düşünmedikleri, ulaşamadıkları dünyayı sunarken, onların içinde yaşadıkları sorunları çözememekte ve toplum üyeleri kendi sorunlarıyla baş başa kalkmaktadır. Yerel basının temel özelliği ise yayımlandığı yörede, bireylerin sorunlarını çözmelerine yardımcı olmak, bireyler arasındaki ilişkilerin olumlu yönde gelişmesini sağlamak, yerel düzeydeki kamuoyunun oluşmasına katkıda bulunmak ve bu arada yerel yönetimleri bir ölçüde denetleyerek, eleştirerek kamu görevi yapmaktır.” (Girgin, 2001:161)

Gelişmiş ülkelerde yerel gazetelerin büyük önemi vardır. Bu ülkelerde önce yerel gazeteler okunmaktadır. Çünkü yerel gazeteler o toplumda yaşayan insanların gerçek sesidir. Yerel gazetecilik her şeyden önce ait olduğu yöreyle bütünleşmelidir. Yayımlandığı yörede fazla okunma olasılığı olması yerel basının yaygın basına göre üstünlüğüdür.

Kimilerine göre Türkiye’de yerel basın bazı kişilerin kendi çevrelerinde güç kazanmaları için oluşturulmuştur. “Yerel gazeteler zaman zaman devlet temsilcileri ile kamu yetkililerinin, kullanım ve propaganda aracı olarak görülseler de, aslında yörede yönetilenlerle yönetilenler arasında bir köprü durumundadırlar. Yerel kamuoyunun temel iletişim aracı olan yerel basın, yöredeki

kamusal çalışmaların, yatırımların da denetçisi konumundadır.”
(Girgin,2001:162)

Yerel gazetelerin yayınlanmasında siyasetin önemini yadsımamak gerekir. Belirli kişiler zaman zaman yörede kendi siyasi görüş ve düşüncelerini yaymak amacıyla gazete yayınlamaktadır. Siyasetin yanı sıra kültürel ve etnik farklılıklar da yerel gazeteciliğin gelişmesinde ve yaygınlaşmasında önemli rol oynamaktadır. Kültürel değerlerini kaybetmemeye çalışan insanlar bu amaçla yayınlanan yerel gazetelere ilgi göstermektedir.

Yerel basın özellikle bizim gibi gelişmekte olan bir ülke için gerçekten çok önemlidir. İletişimciler yerel basını erkin yani otoritenin merkezden uzaklaşmasına ve insanı gözetken bir yapının yaratılmasına olanak sağlayan dinamik bir etmen olarak görmektedirler. Genel özellikleri ile yerel basın henüz tam anlamı ile sektör kimliğine kavuşamamıştır. Küçük ve orta çapta işletmelerin elinde ve düzeyinde bir yapılanma söz konusudur. Ekonomik nedenlerden dolayı gelişen teknolojiye uyum sağlayamamış, eski baskı yöntemlerini kullanan ve çok az sayıda kişiyle ayakta durmaya çalışan yerel gazetelerin büyük bir bölümü babadan oğula geçmektedir. “Gelişmiş Batı ülkelerinde yerel basın son derece gelişmiş ve büyük bir yapı gösterirken Türkiye’de yerel basının gelişmiş bir düzeye ulaştığını hem teknolojik yapılanmaları, hem tirajları, hem de içerik ve okuyucu üzerindeki etkileri açısından söylemek olanaksızdır. Türkiye’de yerel basın denince her zaman akla küçük çaplı işletmeler gelmesine karşılık, yine de bugün üzerinde yaşanan bu toprakların emperyalist güçlerin işgalinden kurtulmasında, bağımsızlığın kazanılmasında ve Türkiye

Cumhuriyeti'nin kurulmasında en çok emeği geçen unsurlardan birinin yerel basın olduğu kabul edilmektedir.” (Varol,1999:43)

“Çağdaş ve demokratik iletişim kavramları açısından az gelişmişlik sürecini yaşamakta olan Türkiye’de yerel basının sorunları, yaygın basının sorunlarına, bir çok yönde benzer özellikler göstermektedir. Gazete okuma oranının düşük olması, halkın isteklerine cevap verilememesi, yetersiz tirajlar, teknolojilerden akılcı bir biçimde yararlanılamaması, niteliksiz işçi çalıştırılması, çalışanların eğitimine önem verilmemesi, satışı arttırmak için içerik iyileştirilmesi yerine magazin haberlerinden ve promosyon kampanyalarından medet umulması, günümüzde yerel basının da gelişmesini, iyileşmesini önleyen temel etkenlerdir.” (Girgin, 2001:174)

Yerel basında gazeteci; çeşitli zorluklar, çeşitli yetersizlikler, hatta toplumun çeşitli anlayışsız tutumlarına rağmen bu mesleği sürdüren kişidir. Bir yörenin özelliklerini en ince ayrıntısına kadar ancak o yörenin yerel gazetecisi bilebilir. Gazeteci en iyiyi yapabilmek adına şehirle bütünleşmelidir.

Yerel basında ileri teknolojiyi kullananların büyük bir bölümü belirli gelişmiş illerde yoğunluk kazanmaktadır. Yaygın basın teknolojiyi yenilemesi sonucu açığa çıkan makine ekipmanlarının devlet kredisi ve güvencesi ile yerel basına aktarmalıdır. Teknoloji açısından yerel basın çok gelişmiş değildir. Yerel basının en önemli sorunu eleman yokluğudur. Ayrıca yerel gazetelerde eğitimli muhabir sıkıntısı yaşanmaktadır. Yeterli haber ağı sağlanamadığı için haberler sınırlı kalmaktadır.

“Yaygın basın, taşra olarak gördüğü Anadolu’ya gazete gönderir, ilan alır. Ancak yöresel sorunlara gereği kadar eğilmez.

Yerel basın sadece kendi bölgesinden haber verir, ortak dağıtım örgütleri olmadığı için bu konuda sıkıntı yaşar." (Uçar, 1997:38)

Bir diğer sorun da yerel basının devlet desteğinden yoksun olduğudur. Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren yerel basına yönelik eğitim çalışması yapılmamıştır. "Yerel basın, dünyada iletişim fakültesi öğrencilerinin mesleğe başlamalarında önemli bir mecraya olmasına karşın Türkiye'de durum içler acısıdır. Ulusal basın-yayın organlarının sınırlı sayıda olması; buna karşın Türkiye'de demokratik çok sesliliğin gelişmesinde ve kamuoyunun serbestçe oluşmasında birincil önemi olan yerel basının, çeşitli ekonomik sıkıntılar nedeniyle gelişmemesi çok önemli bir açmazdır. Meslekî standartlara uygun gazetecilik yapan yerel basın-yayın kuruluşlarının ayakta kalabilmesi ve gelişebilmesi için Türkiye'de yerel basına devlet desteği sağlanmalıdır." (Gezgin, 2003)

Yerel basında çalışan muhabirlerin sosyal güvenlikleri yoktur. Yerel gazetecilerle ilgilenilmediği, önemin yaygın basında çalışan gazetecilere verildiği ya da yaygın basın ürünlerine önem verildiği bir gerçektir. Yerel basınla yaygın basın arasında büyük bir işbirliği gerekmektedir. Anadolu'da haber izleme, haber takip etme sorunu vardır. Yine Anadolu'da gazete sahiplerinin çoğunun mesleki olarak alt yapıları yoktur. Sahip oldukları baskı ve dizgi makineleriyle gazete yayınlanın mümkün olacağına inanan gazete patronları yerel gazeteciliğin gelişmesi yönünde fazla bir atılım yapmamaktadır.

Türkiye'de yerel basının güçlenebilmesi için öncelikle finansman sorununun çözülmesi gerekmektedir. Ekonomik

olarak güçlü gruplar ya da kişiler yerel gazetelerin yayınlanmasında teşvik edici rol oynamaktadırlar. Yerel basınla yaygın basın arasında işbirliği yapılmalıdır. Yerel basın ve yaygın basın arasında oluşturulacak bir işbirliği yerel basının önemini arttıracak ve gelişmesini sağlayacaktır. Yayımlandıkları illerde, kendi halkına, kurumlarına ve kültürüne sahip çıkan bir yerel basın ülkenin gelişme hızına da katkıda bulunacaktır.

Kaynakça

-ÜNAL Şinasi, “Yerel Basın ve Sorunları”, Yeni Türkiye Medya Özel Sayısı II, Kasım-Aralık 1996, Yıl:2 Sayı:12, s.s. 1068-1072.

-VURAL Ali Murat, “Yerel Kamuoyunun Kitle İletişim Aracı Olarak Yerel Basın”, Yeni Türkiye Medya Özel Sayısı II, Kasım-Aralık 1996, Yıl:2 Sayı:12, s.s. 1053-1067.

-GİRGİN Atilla, Türk Basın Tarihinde Yerel Gazetecilik, İnkılap Kitabevi, 2001.

-VAROL Ali Murat, Yerel Basın ve Kamuoyu, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları, No: 1141, Eskişehir, 1999.

-UÇAR Oğuz, Anadolu Basınındaki Zorluklar, Yerel Basın Eğitim Seminerleri Dizisi:1, Yerel Basında Gazetecinin Tanımı, İşlevi, Çalışma Koşulları ve Sorunları, İstanbul, Konrad Adenauer Vakfı, 2-3 Ekim 1997.

-GEZGİN Suat, İletişim Mezunlarının İstihdam Sorunlarına Yönelik Çözüm Önerileri, (Çevrimiçi) <http://www.istanbul.edu.tr>, 1.5.2003.